

RONDETAFELS BEWUST DATAGEBRUIK

Van keteninzicht naar businesscase · Najaar 2026

Motie-Kathmann

Het digitale domein groeit hard, en daarmee ook het energie- en grondstoffengebruik dat ermee gepaard gaat. De Tweede Kamer heeft hierover met de motie-Kathmann (26 643, nr. 1187, 11 juni 2024) een duidelijk signaal afgegeven. Die motie verzoekt de regering om op basis van prognoses en aanbevelingen uit bestaand onderzoek verschillende scenario's uit te werken voor hoe het Rijk kan sturen op efficiëntiegroei en vraagreductie om verduurzaming in het digitale domein te realiseren, en deze als keuze aan de Kamer voor te leggen. De verdeling van baten en lasten bij het verduurzamen van het digitale domein is immers een politieke keuze.

In vier Rondetafels gaan we de afwegingen concreet maken. Waar de motie vraagt om scenario's voor sturing op efficiëntiegroei én vraagreductie, vertalen de Rondetafels die vraag naar de praktijk: wat kan er anders, wie kan dat doen, welke prikkel is daarvoor nodig, hoeveel energie en piekvermogen scheelt dat, en hoe verdelen we de kosten en baten eerlijk over de keten? Zo leveren de Rondetafels bouwstenen voor de onderbouwde scenario's en het beleidsadvies waar de motie om vraagt.

Bewust datagebruik vanuit Platform Energiebewustzijn

De Rondetafels staan niet op zichzelf. Zij maken deel uit van het programma **Bewust Datagebruik** van Platform Energiebewustzijn (PEB). Dit programma is op haar beurt een van de manieren waarop de motie-Kathmann handen en voeten krijgt: PEB werkt onderbouwde scenario's en beleidsadvies uit voor de ministeries, aansluitend op de motie. De verhouding is dus getrapt: de motie-Kathmann vormt de politieke opdracht, Bewust Datagebruik vanuit PEB is de uitwerking daarvan, en de Rondetafels zijn binnen dat traject het instrument waarmee we samen met partijen in de keten de businesscase voor minder data, energie en grondstoffen opbouwen.

Twee leidende principes: nabijheid en genoeg

Bewust Datagebruik werkt vanuit een aantal richtinggevende principes. Voor de Rondetafels zijn twee daarvan leidend: nabijheid en genoeg. Zij bepalen de bril waarmee we naar de businesscase kijken.

Genoeg: Sufficiëntie in plaats van eindeloze groei van data en rekenkracht. Het uitgangspunt is niet alleen hoe we efficiënter met data omgaan, maar welke data en digitale toepassingen daadwerkelijk nodig zijn om waarde en welzijn te realiseren. Dat is geen vanzelfsprekendheid: goedkopere opslag en efficiëntere technologie leiden in de praktijk eerder tot méér gebruik (het rebound- of Jevons-effect) dan tot minder. Het principe genoeg vraagt daarom bewust om vraagreductie, precies waar ook de motie-Kathmann op wijst.

Nabijheid (dichtbij): Eigenaarschap, regie en inzicht dicht bij de organisatie en de gebruiker beleggen, en de verborgen fysieke kant van data weer zichtbaar en tastbaar maken. Digitale diensten lijken immaterieel, maar leunen op datacenters, netwerken, apparaten, elektriciteit, water, grondstoffen en ruimte. Onduidelijk eigenaarschap en afstand tot de eigen datahuishouding vormen een kern van het probleem; eigen infrastructuur en digitale

soevereiniteit geven juist eigen inzicht en handelingsperspectief. Nabijheid gaat ook letterlijk over de fysieke omgeving: het slim verbinden van datagebruik, energie, warmte en infrastructuur in de wijk.

Vier Rondetafels over bewust datagebruik

De interviews met datapartijen (april tot en met juli 2026) laten zien dat bewustwording niet het grootste knelpunt is. Er is onvoldoende zicht op de **businesscase van bewust datagebruik**. Kosten en baten liggen vaak bij verschillende partijen: een bedrijf investeert bijvoorbeeld in minder opslag of andere IT, terwijl de baten terechtkomen bij een cloudprovider, netbeheerder, andere gebruikers van het elektriciteitsnet of de maatschappij. Samen bouwen de vier Rondetafels stap voor stap aan één businesscase voor bewust datagebruik. Elk tafelgesprek brengt daarbij de principes nabijheid en genoeg verder, en levert een bouwsteen voor de scenario's uit de motie-Kathmann.

Vier bijeenkomsten van elk 4 uur (ochtend of middag). Aan elke Rondetafel onderzoeken we:

- waar de incentives liggen om anders te handelen;
- wie welke invloed en handelingsmogelijkheden heeft;
- welke energiebesparing of vermindering van piekbelasting mogelijk is;
- wat dit financieel oplevert of voorkomt voor bedrijven, overheid en netbeheerders;
- welke samenwerking of prikkel nodig is om daadwerkelijk tot verandering te komen.

Rondetafel 1: Ketenbusinesscase

Deze tafel maakt zichtbaar waar in de keten de kosten ontstaan en waar de baten van minder data, opslag en verwerking landen, en wie welke prikkel nodig heeft. Daarmee raakt zij direct aan de kern van de motie: de verdeling van baten en lasten als politieke keuze. Hoe kan anders handelen financieel aantrekkelijk worden gemaakt?

Bijdrage aan de businesscase: een eerste beeld van wie welke prikkel nodig heeft, wie daarvoor kan zorgen en welke waarde ontstaat wanneer de keten anders gaat handelen.

Beoogde partners: EZK, Alliander/Stedin/Enexis, LeafCloud, Schuberg Philis, Conclusion, IBM, Logius, DGleiders onderzoek HvA/TNO/TU Delft, ABN AMRO/Rabobank, KPN.

Wil je erbij zijn op 30 oktober, van (12.30 lunch mogelijkheid) 13.00 tot 16.00 uur, in Amsterdam? Meld je aan incl. motivatie, via de website.

Rondetafel 2: Dataopslag, governance en soevereiniteit

Hier staat de vraag centraal wat minder en slimmer opslaan oplevert en wie daarop kan sturen. Alleen bewaren wat nodig is. Hoe kunnen we door eigenaarschap, regie en digitale soevereiniteit dicht bij de organisatie te beleggen, inzicht en sturing dichterbij halen?

Bijdrage aan de businesscase: inzicht in welke keuzes rond dataopslag daadwerkelijk energie en kosten kunnen besparen, wie daarop kan sturen en welke prikkels of afspraken daarvoor nodig zijn, mede in het licht van regelgeving en de groei van AI.

Beoogde partners: NEN, Copper8, EZK, Alliander/Stedin/Enexis, LeafCloud, Schuberg Philis, Conclusion/IBM, Logius, onderzoek HvA/TNO/TU Delft, Waag Futurelab, DGLeaders, ABN AMRO, Rabobank, Gemeente Amsterdam.

Wil je erbij zijn op 13 november van 9.30 tot 12.30uur (+ lunch mogelijkheid tot 13.00u)?
Meld je aan incl. motivatie, via de website.

Rondetafel 3: Hardware: inkoop, gebruik en circulariteit

Deze tafel verbindt energie-, materiaal- en financiële waarde in keuzes over hardware, van langer gebruik tot circulariteit. Hoe kunnen we de fysieke impact van digitale keuzes tastbaar (nabijheid) maken en dagen we uit tot bewuste keuzes over wat werkelijk nodig is aan apparaten en vervanging (genoeg)?

Bijdrage aan de businesscase: een beter beeld van de financiële en energetische waarde van andere hardwarekeuzes en van de interventies die nodig zijn om bedrijven en leveranciers anders te laten inkopen en gebruiken.

Beoogde partners: NEN, Copper8, EZK, Alliander/Stedin/Enexis, LeafCloud, Schuberg Philis, Conclusion/IBM, Logius, onderzoek HvA/TNO/TU Delft, DGLeaders, ABN AMRO/Rabobank, RVO Inkoop, Gemeente Amsterdam.

Wil je erbij zijn op 27 november van (12.30 lunch mogelijkheid) 13.00 tot 16.00 uur?
Meld je aan incl. motivatie, via de website.

Rondetafel 4: Wijk, nabijheid en datacenters

Deze tafel brengt het principe nabijheid het meest letterlijk in de praktijk: datagebruik, energie, warmte en infrastructuur bekeken vanuit de fysieke omgeving. We onderzoeken de lokale waarde van restwarmte en de nieuwe verdien- en samenwerkingsmodellen die ontstaan wanneer dataproductie en -gebruik dicht bij elkaar en bij de energievoorziening worden georganiseerd.

Bijdrage aan de businesscase: inzicht in de ruimtelijke en lokale waarde van datainfrastructuur en in mogelijke nieuwe verdien- en samenwerkingsmodellen rond energie, warmte, data en netcapaciteit.

Beoogde partners: NEN, Copper8, EZK, Alliander/Stedin/Enexis, LeafCloud, Schuberg Philis, Conclusion/IBM, Logius, onderzoek HvA/TNO/TU Delft, ABN AMRO/Rabobank, Gemeente Amsterdam, Waag Futurelab, onderzoekers uit Duitsland.

Wil je erbij zijn op 11 december, van 9.30 tot 12.30uur (+ lunch mogelijkheid tot 13.00u)?
Meld je aan incl. motivatie, via de website.

Opbrengsten en samenhang

Samen bouwen we aan één prangend vraagstuk:

Hoe maken we bewust datagebruik economisch en maatschappelijk aantrekkelijk, zodat partijen daadwerkelijk anders gaan handelen?

Uiteindelijk willen we kunnen onderbouwen:

Wat kan er anders → wie kan dat doen → welke incentive is nodig → hoeveel energie/piekvermogen scheelt dat → wat levert dat financieel en maatschappelijk op → en hoe verdelen we kosten en baten over de keten?

Het doel is niet alleen meer inzicht in de energie-impact van datagebruik, maar vooral in de mechanismen die ervoor zorgen dat energiebesparing ook daadwerkelijk wordt gerealiseerd. Dat vormt de basis voor een mogelijke gezamenlijke challenge of vervolgaanpak.

Parallel spoor: politiek draagvlak

STAKEHOLDERONTBIJT NIEUWSPOORT

Naast de Rondetafels loopt een apart spoor dat gericht is op de politieke verankering van het vraagstuk.

Op 5 november vindt een besloten Stakeholderontbijt plaats bij Nieuwspoort*.

Doel van deze bijeenkomst is het creëren van politiek draagvlak bij Tweede Kamerleden en beleidsmedewerkers rondom bewust datagebruik en digitale verduurzaming. Waar de rondetafels samen met de keten de inhoudelijke businesscase opbouwen, richt het stakeholderontbijt zich op de politieke borging daarvan. Beide sporen lopen zo parallel en versterken elkaar: de rondetafels leveren de onderbouwing, het stakeholderontbijt zorgt voor het politieke draagvlak om daar vervolg aan te geven.

*Er is een beperkt aantal plaatsen. Wil je erbij zijn op 5 november in Nieuwspoort Den Haag of wil je iemand voordragen? Stuur je motivatie naar: sacha@platfromenergiebewustzijn.nl